

iż konsekwentny egalitaryzm majątkowy był niemożliwy do osiągnięcia w ówczesnych warunkach, aczkolwiek sam ze swej strony próbował własnym przykładem i to przy różnych okazjach przełamywać dotychczasowe przyzwyczajenia w tym zakresie. Charakterystyczna jest tu również sytuacja, kiedy obiecuje wieloletniemu aktorowi z Thenae, pozostającemu w danej chwili bez stałego zajęcia, pomoc materialną. Zapewne chodziło tutaj nie tyle i wyłącznie o finansowe wsparcie, co raczej o zachęcenie aktora do zerwania z jego dotychczasowym zawodem, niechętnie widzianym przez Ojców Kościoła, jako dającym zły przykład i w zbyt silny sposób nawiązującym do dawnych tradycji pogańskich²⁰.

Uznając przy tym wszystkim użyteczność bogactwa dla samej działalności filantropijnej, a jednocześnie dostrzegając znaczne możliwości, jakie posiadał Kościół, w sposób świadomy, ale i przemyślany, korzystał w interesie ogółu ze wszystkich dostępnych mu środków finansowych, tak Kościoła jak i wiernych. W ten sposób próbował realizować w praktyce teoretycznie formułowany w *epistulae* i *libelli* program pomocy dla ludzi potrzebujących, którego główną intencją było – jak się wydaje – możliwie efektywne łagodzenie negatywnych skutków dysproporcji majątkowych istniejących w cesarstwie, w tym i w Afryce rzymskiej, w 1. poł. III wieku. Poszedł więc znacznie dalej aniżeli wielu jego poprzedników, którzy wprawdzie z jednej strony podkreślali znaczenie jałmużny jako sposobu poprawy sytuacji ludzi ubogich, ale jednocześnie niewiele w praktyce ulżyli ich losowi, a nawet co więcej, spotykamy się niekiedy, jak np. u Klemensa z Aleksandrii z takimi sformułowaniami, jak stwierdzenie, iż bogaty, który potrafi czynić właściwy pożytek ze swojego majątku, jest miłszy Bogu aniżeli cierpiący biedak²¹.

²⁰ Por. Pontianus, *Vita Cypriani* 2, 3, 15; Cyprianus, *De opere et eleemosynis* 7, 9, 13, 25nn.; *De oratione dominica* 20; *De lapsis* 35; *De unitate Ecclesiae* 26; *De mortalitate* 8; *De habitu virginis* 7, 10, 11; *Epistula* 2; 7, 1; 41, 2; Hieronymus, *De viris illustribus* 67; Augustinus, *De doctrina christiana* II 40, 61; G. Rauschen, *Zarys patrologii*, Poznań 1929, 150; Ś. Sroka, *Nauka św. Cypriana o miłosierdziu chrześcijańskim*, Tarnów 1939, 11; A. Rodziński, *Sprawiedliwość chrześcijańska wobec problemu nierówności majątkowych w II i III w.*, Lublin 1960, 104; Alföldy, *Der heilige Cyprian*, dz. cyt., s. 479nn.; Bogaert, *Geld*, dz. cyt., s. 857; A. Hamman, *Portrety Ojców Kościoła*, Warszawa 1978, 53, 57; J. Daniélou, *Les origines du christianisme latin*, Paris 1978, 238; Grant, *Christen als Bürger*, dz. cyt., s. 98nn., 126nn.; J.N.D. Kelly, *Początki doktryny chrześcijańskiej*, Warszawa 1988, 156.

²¹ Por. Clemens Alexandrinus, *Stromateis* III 2, 6nn.; VI 117, 3nn.; *Quis dives salvetur* 11nn., 15nn., 32nn.; Seipel, dz. cyt., s. 296nn, 282nn; G. Barbieri, *Problemi di ricchezza nei primi scrittori cristiani*, "Economia e Storia" 2(1954) 126-141.; A.M. Ritter, *Christentum und Eigentum bei Klemens von Alexandrien auf dem Hintergrund der frühchristlichen "Armenfrömmigkeit" und der Ethik der kaiserzeitlichen Stoa*, ZKG 86(1975) 1-25.